

La visita d'estudi al Lluçanès

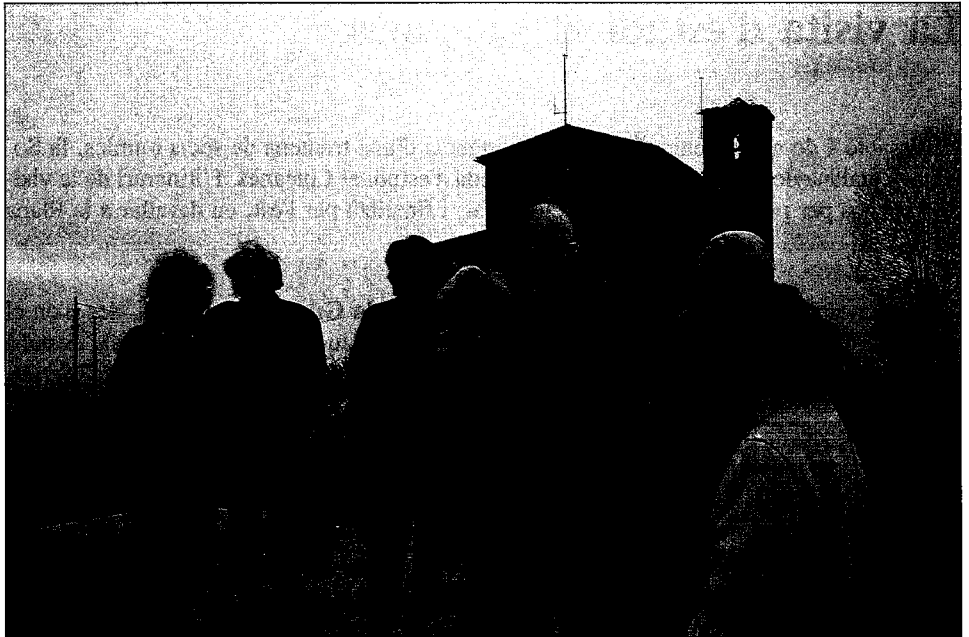
Dissabte 4 de maig d'enguany, amb l'assistència d'una trentena de socis i amics, la Societat Catalana de Geografia efectuà una sortida d'estudi al Lluçanès. L'itinerari de la visita començà per ponent, a la vall del Llobregat, i finalitzà per l'est, en davallar a la Plana de Vic.

La primera parada es realitzà a l'antic **Santuari de la Guàrdia de Sagàs**, des d'on el professor Lluís Casassas parlà dels aspectes físics del Lluçanès, entre els quals destacà l'estructura tabular del relleu, lleugerament basculat de NW a SE, i com les rieres de Merlès, Lluçanesa i Gavarresa, principalment, hi han excavat unes valls força encaixades, aprofitant la presència de materials margosos tous. Seguidament, ressaltà la importància del castell de Lluçà, que, en els temps de la Reconquesta, formava part de la línia defensiva constituïda per diverses fortificacions, des de Cardona a Casserres; en aquest sentit, recordà que el topònim Guàrdia de Sagàs denotava el caire defensiu, a l'hora que vigilant, d'aquesta posició. Des del comunidor del santuari, el sr. Roger Sanromà explicà com, antigament, els capellans, amb les asperges, hi conjuraven les tamborinades i el mal temps.

De camí cap a Prats de Lluçanès, en creuar la **riera de Merlès**, hom pogué veure una masia fortificada quan les guerres carlines. El professor Casassas parlà, aleshores, del poblament dispers al municipi de Santa Maria de Merlès i del projecte frustrat de construir una resclosa que emmagatzemés les aigües que de l'altiplà lluçanès van a desguassar al Llobregat. Durant el trajecte de la Guàrdia de Sagàs a Prats, es pogué comprovar el relleu entallat que rieres i barrancades han modelat al Lluçanès.

A Prats de Lluçanès, s'afegiren al grup el sr. Josep M. Gost, director del museu Miquel Soldevila d'aquesta ciutat, i la sra. Rosa Bartoló, membre de la Societat, els quals havien participat en l'organització d'aquesta visita d'estudi. De camí cap a Lluçà, hom prengué la carretera que ressegueix una de les carrerades que aprofiten el pla en declivi del Lluçanès per pujar a les pastures d'estiu del Prepirineu i del Pirineu; en alguns indrets, encara són visibles les fites que delimiten el traçat i els marges d'aquest camí ramader. A **Santa Maria de Lluçà**, es visità el monestir romànic, actualment parròquia rural. Els assistents contemplaren la volta, lleugerament apuntada, en ser reconstruïda després del terratrèmol

que esfondrà la primitiva romànica el 1428, i el claustre, on repassaren els capitells historiatats. A continuació, visitaren el museu on pogueren admirar dues col·leccions, una de monedes i una altra de pintures que contenia una de les representacions més antigues de Sant Jordi que es conserven. El professor Casassas explicà com la marxa de la congregació agustiniana que tenia cura del monestir deixà el Lluçanès sense un centre aglutinador clar, ja al segle XIV; més endavant, l'existència d'una capital judicial a Sant Feliu Sassera i la dualitat religiosa establerta entre Prats i Olost impossibilità la consolidació d'un centre religiós que cohesionés una comarca, la qual ha esdevingut un territori administrativament frustrat, per això i per la seva marginació de les principals vies de comunicació que travessen Catalunya.

Les explicacions a la Guàrdia de Sagàs.

Arribats, altre cop, a **Prats de Lluçanès**, hom féu un ràpid recorregut per la ciutat, de la qual un pogué copsar la seva modernitat i la manca d'edificis antics, a causa d'haver estat incendiada durant la Guerra de Successió. Al costat de l'església de la Bona Sort, el professor Casassas explicà com Prats, que fou escollida pels Borbons per establir-hi la capital de la contrada, en funció del seu emplaçament en una important cruïlla de camins, ha experimentat un lent procés d'expansió, a causa de l'acció dispersora dirigida per les carreteres que menen a les conques veïnes de Vic i de Manresa; aquestes ciutats han exercit una important atracció econòmica, empena per una notable evolució industrial, ja des del segle XVIII. Actualment Prats de Lluçanès veu augmentar la seva població, a causa d'una certa concentració de serveis i, sobretot, d'una implantació industrial tèxtil, hereva de les tradicionals activitats manufactureres vinculades al pas dels ramats transhumants.

Al **Museu Municipal** de Prats de Lluçanès, obert per gentilesa del seu director, hom pogué admirar una exposició de pintures i dibuixos del prohoms pratenc Miquel Soldevila, i una col·lecció d'armes, estris agrícoles i d'altres objectes de caràcter rural. A la sala arqueològica, es contemplaren eines prehistòriques i ceràmica ibera, procedents, sobretot, dels jaciments de Puig-ciutat, a Oristà, i de Generes, a Lluçà; una de les peces interessants d'aquesta sala era una fusaiola, mena de pedra que servia als ibers per mantenir tens l'ordit i que testimonia, per tant, una activitat tèxtil al Lluçanès en temps ben reculats.

En acabar, els assistents es traslladaren als afores de Prats, per visitar l'esglésiola de **Sant Andreu de Llanars**, recentment restaurada. El temple, de fàbrica romànica, és un edifici d'una nau amb absis i campanar quadrat amb finestres geminades.

Seguidament hom anà al **Santuari de Lurda de Prats**, situat a 741 metres d'alçada, cosa que li proporciona una bona visió panoràmica del sector central del Lluçanès. Des d'aquesta miranda, el professor Casassas insistí en l'estructura tabular del relleu de la contrada, profundament entallat per l'acció erosiva de les rieres Gavarresa i Lluçanesa, que ha deixat enlairades llargues carenades, des d'antic aprofitades pels ramats de bens a la recerca de les pastures d'estiu. El gran poder de modelatge d'aquests cursos fluvials, ara amb cabals migrats, s'explica en funció de la presència de materials blans i d'unes èpoques de clima més rigorós que no pas l'actual. El sr. Jordi Cortès explicà les transformacions de les activitats agràries lluçaneses en els darrers anys. Pel que fa a l'agricultura, posà en relleu la minva del conreu del blat de moro —no fa gaire temps molt estès—, a causa de l'elevada pluviositat estiuenca, que provoca l'enfangament dels camps i que obligava a abandonar massa collites.

La visió del Lluçanès des de Lurda de Prats.

Respecte a la ramaderia, destacà com el vacum d'engreix i els ovins guanyen en importància, amb el progrés paral·lel de diversos cultius farratgers; i que l'intent de crear una raça de vaques autòctones del Lluçanès, a càrrec d'una important explotació ramadera d'Olost, dotada de moderna tecnologia, constitueix un exemple a seguir per als pagesos de la contrada. Finalment, conclogué que aquest auge agropecuari havia d'anar acompanyat d'una dotació suficient de serveis locals per tal de garantir la permanència dels habitants d'aquestes terres i promoure'n un desenvolupament econòmic efectiu. El sr. Enric Mendizàbal féu un repàs a la història demogràfica del Lluçanès, tot destacant-ne l'envelliment de la població, manifesta en un 20% d'habitants més grans de seixanta anys; palesà, però, que aquest fenomen no explica per si sol l'estagnació d'un territori i posà com a exemple Barcelona, on s'enregistra el mateix índex d'envelliment. El creixement actual de la població del Lluçanès l'atribuí a l'empenta industrial de l'empresa tèxtil Puigneró, que dona feina a un nombre elevat de treballadors.

El dinar, que es féu a **Perafita**, comptà amb la presència del sr. Ramon Matavera, antic alcalde d'aquesta població i actual jutge de pau. El sr. Matavera, dedicat professionalment a les activitats del camp, explicà la transformació ramadera del Lluçanès, de la qual destacà la gran embranzida dels ovins, en funció, entre d'altres raons, de la seva magnífica acollida als països comunitaris. Parlà també dels problemes d'escolaritat derivats de la manca d'un centre de batxillerat, cosa que obliga els estudiants a fer llargs desplaçaments diaris fins a Vic, sigui quin sigui el temps i l'estat de les carreteres. Finalment, constatà els problemes de les entitats de població petites a l'hora d'esdevenir interlocutores de l'administració.

El senyor Ramon Matavera durant les seves explicacions des dels Munts.

Després de dinar hom féu cap a l'**Hostal del Vilar** i el **Santuari dels Munts**, situat aquest darrer al cim d'un plec anticlinal, a 1.059 metres d'alçària. Des d'aquesta elevació, hom pogué reconèixer el contacte de l'estructura tabular del Lluçanès amb els darrers plecs pirinencs i comprovar com l'acció antròpica ha afaïçonat un paisatge on el bosc alterna amb els prats de pastura, que en aquest rodal són molt extensos, a causa de la presència propera de l'Hostal del Vilar, lloc de trobada d'una fira de bestiar important el 28 de setembre, coincidint amb la baixada dels ramats de les pastures d'estiu pels volts de Sant Miquel. Val a dir que, actualment, aquesta fira ha perdut bona part de la seva funció primitiva, a causa de la progressiva desaparició de la transhumància, però conserva encara les funcions de relacionar els habitants del Lluçanès.

El retorn a Barcelona, s'efectuà per **Sant Bartomeu del Grau**, on de l'autocar estant, a causa de la pluja, el professor Casassas explicà el desenvolupament econòmic i urbà de la població, a partir de la fàbrica de teixits i filats de Josep Puigneró, instal·lació que precedí la gran fàbrica de Prats de Lluçanès. Seguidament, s'encetà un debat sobre l'atracció que Vic exerceix com a centre industrial i de serveis, la manca d'una carretera que uneixi Oristà amb Moià i que formi part d'un altre eix principal d'accés al Lluçanès des del Vallès i Barcelona, i la més gran afinitat del Lluçanès amb Vic que amb Manresa, en funció d'una major coincidència d'interessos amb la capital de la Plana, de més tradició agrícola i mercadera que no Manresa, de tarannà més industrial.

Com cada any, el viatge de retorn fou aprofitat per discutir i comentar els esdeveniments del dia i per elaborar projectes i programes. Aquesta vegada, és clar, s'hi afegí l'anàlisi del resultat del Congrés del mes de març, del seu desenvolupament i d'un ric i divers anecdotari. (E.B.)